



ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

А Як результат системного поліпарадигмального аналізу комплексу різнопланових літературних джерел і матеріалів із досвіду роботи з'ясовано специфіку та визначено кращі зразки вітчизняного досвіду формування системи цінностей майбутніх фахівців (зокрема – студентів педагогічних спеціальностей) у процесі гуманітарної професійної підготовки. Детально охарактеризовано досягнення учених Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, які обґрунтували та впровадили в освітньому процесі низку моделей професійної підготовки майбутніх учителів на аксіологічних засадах, визначили ефективність запропонованих методик і надали відповідні рекомендації широкому загалові викладачів університетів.

Ключові слова: аксіологічні засади; підготовка фахівців; гуманітарні дисципліни; формування системи цінностей учителів; вітчизняний досвід

Постановка проблеми. У Концепції національного виховання та Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) наголошено, що метою діяльності сучасних закладів вищої освіти є професійна підготовка фахівців через призму загальнолюдських гуманістичних цінностей (ідеалів добра, правди, краси, справедливості, совісті, людської гідності) та реалізація місії українського національного виховання шляхом прищеплення молодій людині відданості цим ідеалам, формування в неї моральної готовності і вміння боротися зі злом, розвінчувати його та з цих позицій оцінювати свої вчинки, шанобливо ставитись до національних вартостей, наполегливо оволодівати ціннісними основами тієї професії, до якої визначено покликання. Нові завдання потребують сутнісного оновлення наукових підходів і технологій професійної підготовки у закладах вищої освіти, тому першочергово постає проблема модернізації змісту університетської гуманітарної освіти, що має органічно поєднувати різнопланові особистісно й соціально відповідні аксіологічні аспекти.

Системою нормативно-правових освітніх документів передбачено, що період студентства – це один із найвідповідальніших періодів становлення особистості, її морального, духовного, компетентнісного вдосконалення, який передбачає усвідомлення сенсу життя і його цілей. Держава визначає юнацтво часом формування у фахівця власних переконань, уміння самостійно будувати життєвий шлях, доцільно обирати й застосовувати технології саморозвитку. Підґрунтям цих процесів стає глибоке усвідомлення й використання загальнолюдських і професійних цінностей як основних орієнтирів життя молоді людини. Отже, проблема аксіологічних засад професійної освіти в нашому суспільстві нині постає досить гостро, адже формування високої якості фахівців, їхнього професіоналізму, заснованого на відповідних цінностях, вагомо впливає на людський потенціал нації загалом та на індивідуальну долю кожного студента зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми, системне вивчення наукової літератури уможливило висновок, що завдання організації педагогічного процесу на аксіологічних засадах належить до актуальних у сучасній професійній освіті. Аспекти цієї проблеми розкриті в працях відомих педагогів: думки щодо усвідомлення педагогічного процесу як органічного поєднання навчання та виховання висловлено М. Бунаковим, В. Вахтеревим, П. Каптеревим, П. Лесгафтом, С. Миропольським, В. Стоюніним, С. Золотухіною, В. Каширіним, Б. Коротяєвим, П. Підкасистим, О. Поповою, В. Сластьоніним, М. Сметанським та ін.; педагогічний процес як цілісну систему охарактеризовано в наукових працях П. Блонського, Ю. Бабанського, Т. Ільїної, Г. Костюка, В. Краєвського, Н. Мойсеюк, Ф. Корольова, В. Лозової, Л. Новикової, І. Підласого, В. Ягупова та ін. Теоретико-методологічні основи ціннісної проблематики у системі вищої освіти розкриті в роботах І. Беха, Л. Ваховського, О. Вишневського, В. Галузинського, М. Євтуха, П. Ігнатенка, І. Зязюна, В. Кременя, М. Никандрова, Н. Ничкало, В. Огнев'юка, З. Равкіна, О. Савченко, О. Сухомлинської, В. Ткаченка, Н. Ткачової; питання ціннісного наповнення змісту педагогічного процесу в сучасних університетах висвітлені О. Бондаревською, С. Гончаренком, В. Зінченком, В. Караковським, Л. Кравченко, В. Крижком, Ю. Мальованим, Є. Ямбургом та ін.

Проте значна кількість досліджень проблеми формування ціннісних орієнтацій студентства, проведених у контексті парадигми університетської професійної освіти, не повною мірою відповідає реаліям сьогодення, адже, процес формування загальнолюдських і професійних цінностей у студентів тих університетів, які зорієнтовані на професійну підготовку, й досі ще не був основним завданням спеціальних самостійних наукових робіт. Водночас саме аксіологічний підхід дає можливість зробити об'єктивний аналіз провідних тенденцій розвитку сучасного суспільства й у світлі цього

переосмислити першочергові для нинішнього університету педагогічні завдання, визначити провідні ціннісні пріоритети. Ці пріоритети, з одного боку, мають узгоджуватися з домінуючими на сучасному етапі розвитку суспільства соціальними цінностями гуманістичної спрямованості, а з іншого – відповідати специфіці професійної підготовки, забезпечувати її орієнтацію на пошук і втілення на практиці оптимальних шляхів трансляції кожній особистості актуальних соціальних вартостей, на впровадження зазначених цінностей першочергово для фахівців гуманітарної галузі.

Тому **метою** цієї розвідки обрано визначення специфіки і кращих зразків вітчизняного досвіду формування системи цінностей майбутніх фахівців у процесі гуманітарної професійної підготовки.

Викладення основного матеріалу. Здатність критичного осмислення національних здобутків і суперечностей у контексті світового розвитку – характерна ознака сучасної гуманітарної підготовки. Орієнтуючись на новий науковий, духовний, соціокультурний і освітній досвід, діалогічну комунікацію в мультикультурному просторі, гуманітарне мислення виявляє суперечності сцієнтизму, що як світоглядна позиція розглядає наукові знання й наукову істину найвищими культурними цінностями, а також по-новому інтерпритує технічні знання, втілюючись у сучасні освітні технології.

Педагогічні цінності в сфері професійної діяльності наявні у формі ідей, уявлень, норм, правил, теорій; вони мають суспільно-педагогічне, професійно-групове та індивідуально-особистісне значення. Суспільно-педагогічні цінності відображають характер і зміст цінностей, панівних у суспільній свідомості, і реалізуються у формах моралі, педагогічної етики, у філософському розумінні освіти. Професійно-групові цінності розглядають як сукупність ідей, концепцій, норм, що регулюють педагогічну діяльність, індивідуально-особистісні цінності як соціально-психологічне утворення відображають мотиваційно-цільову спрямованість орієнтацій. Система ціннісних орієнтацій формує аксіологічне «Я» особистості фахівця як систему когнітивних якостей, пов'язаних з емоційно-вольовими компонентами [17].

Вивчення і ретельний відбір педагогічних цінностей становить основу змісту й визначення цілей педагогічної освіти. Беручи до уваги особливості педагогічної діяльності, діалектичну природу цінностей і характер дослідницьких завдань, основними педагогічними цінностями в структурі професійної саморегуляції вчителя вважають: цінності-цілі (концепція суб'єктності, професійного самовдосконалення і саморегуляції в її різних проявах і видах діяльності); цінності-засоби (концепція педагогічного спілкування, педагогічної техніки і технології, моніторингу, педагогічної імпровізації та інтуїції); цінності-відносини (концепція власної професійної по-

зиції як розуміння взаємин учасників педагогічного процесу і специфіки власної педагогічної діяльності; цінності-якості – комплекс здатностей узгоджувати свої можливості відповідно до вимог діяльності, моделювати власну діяльність, передбачати її наслідки, здатність до творчості, здатність порівнювати свої цілі та дії з цілями і діями інших людей, здатність до діалогічного педагогічного мислення); цінності-результати (теоретико-технологічні знання про регуляцію особистості й діяльності, критерії її успішності, знання про ідеї і закономірності цілісного педагогічного процесу, знання психології особистості). Домінантними в структурі професійної саморегуляції вчителя вчені вважають цінності-результати, оскільки вони забезпечують логічну послідовність дій, інформацію про їхню успішність, а викривлення інформації про результати чи зміна суб'єктивних критеріїв успішності призводять до змін в ефективності й спрямованості діяльності загалом [17].

Завдяки аксіологічному компонентові професійна саморегуляція набуває певного спрямування – вона може бути усвідомленою (продуктивною) і неусвідомленою (непродуктивною). Головним критерієм характеристики професійної саморегуляції є відповідність або невідповідність її об'єктивним потребам особистості й соціально-педагогічного оточення. Професійна саморегуляція успішно формується, якщо для цього існує об'єктивна необхідність. Таким чином, залучення майбутнього фахівця до професійного світу характеризує процес становлення «образу Я», самосвідомості, виділення себе з-поміж інших; особистість сприймає професійний світ крізь призму власних ціннісних уявлень, стереотипів, смислових структур [8; 9; 15].

Модернізація освітнього процесу суттєво пов'язана з економічним, правовим, культурологічним забезпеченням професійної підготовки і духовним зростанням фахівця як суб'єкта культури. Наприклад, з-поміж характерних ознак педагога нового типу вчені виділяють:

- соціально-психологічні: фундаментальна наукова, практично-професійна підготовка; ґрунтовні знання у галузі національної і світової культури (мистецтва); установлені гуманітарні цінності; інноваційна дослідницька професійно-педагогічна діяльність; орієнтація на успіх (упсихологія); акмеологічна оптимізація особистісного буття;
- теоретико-пізнавальні: полікультурний діалог як парадигма професійної діяльності; гнучкий аналітичний розум; інтелектуально-критичне сприйняття дійсності; розвиток творчого мислення (асоціативність, образність, продуктивна уява, фантазія); системно-гуманітарне мислення;
- етико-моральні: покликання як моральний критерій вибору педагогічної професії; усвідомлення культуротворчої, духовної, морально-етичної сутності педагогічної діяльності; моральна відповідальність за прийняття

професійно-педагогічних рішень; орієнтація на основоположні педагогічні принципи: «Не нашкодь!», а голвне – «Відкрий Людину!» [8].

Науковці рекомендують, аксіологічний компонент професійної саморегуляції вважати основою змісту підготовки фахівців гуманітарної галузі [9]. Це знаходить відображення в структуруванні змісту основних дисциплін і розробленні таких спецкурсів, як педагогічні технології, основи професійної саморегуляції вчителя, інновації в освіті, педагогічна культурологія тощо. Ціннісні уявлення в структурі особистості, наприклад, учителя визначають спрямованість його активності особливо за умови, коли вони належать до структури самосвідомості. Функціональну структуру навчальної діяльності студентів рекомендують досліджувати через удосконалення компонентів системи саморегуляції з поступовим збагаченням психічних процесів, за допомогою яких ця діяльність здійснюється. Вчені вважають, що вивчення психічних процесів, механізмів формування ціннісних орієнтацій, беручи до уваги їх залучення до функції саморегуляції, допоможе по-новому простежити їх становлення і розвиток у процесі професійної підготовки [17].

У дисертації Ю. Соловйової знаходимо такі вагомні для нашої проблеми положення: цінність є значущістю, що відіграє орієнтувальну роль у житті людини, сприяючи її самовизначенню та самореалізації. Система цінностей є основою культури особистості, що зумовлює її вчинки, формує потреби, впливає на інтереси; цінності також становлять основу внутрішнього світу особистості, зумовлюючи її діяльність. Визначено, що поняття «аксіологічна культура» ґрунтується на розумінні культури як системи цінностей, яка, у свою чергу, є інтегративною основою формування світоглядної, морально-духовної, етичної, естетичної, правової та інших культур особистості, оскільки цінності є тією універсальною категорією, що органічно входить у всі сфери людської житте-

діяльності; теоретично обґрунтовано, що аксіологічна культура майбутнього вчителя є особистісним інтегративним утворенням, яке включає систему цінностей, основу яких становлять загальнолюдські цінності, що є стійкими орієнтирами, за якими студент співвідносить своє життя та професійну діяльність [12].

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури, пов'язаної з проблемою формування системи цінностей, дав підстави дослідниці в структурі аксіологічної культури майбутнього вчителя виділити групи цінностей: загальнолюдські цінності (істина, добро, краса, життя, цінність іншої людини, Батьківщина); цінності, що характеризують особистісні якості педагога (гуманність, справедливість, працелюбність, відповідальність, вимогливість до себе); цінності діяльності та спілкування (цінності-уміння); пізнавальні цінності (цінності-знання); до функціональних компонентів аксіологічної культури майбутнього вчителя віднесено спонукальну, пізнавальну, регулятивну, нормативну, виховну, комунікативну, творчо-конструктивну та захисну функції; з'ясовано, що успішність формування аксіологічної культури студентів забезпечується умовами: розвитком аксіологічної спрямованості особистості майбутнього вчителя; організацією діяльності студентів із засвоєння та використання професійних цінностей [12].

До заслуг авторки дослідження відносимо ретельний педагогічний експеримент, у якому брали участь студенти факультету іноземної філології, українського мовно-літературного та художньо-графічного факультетів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди та гімназії № 23 м. Харкова; в експериментальних групах у процес фахової підготовки впроваджено теоретично обґрунтовані педагогічні умови. Формувальний етап експерименту за її рекомендаціями проводився вченими у трьох варіантах (рис. 1) відповідно до розроблених моделей поєднання змісту навчальних дисциплін:

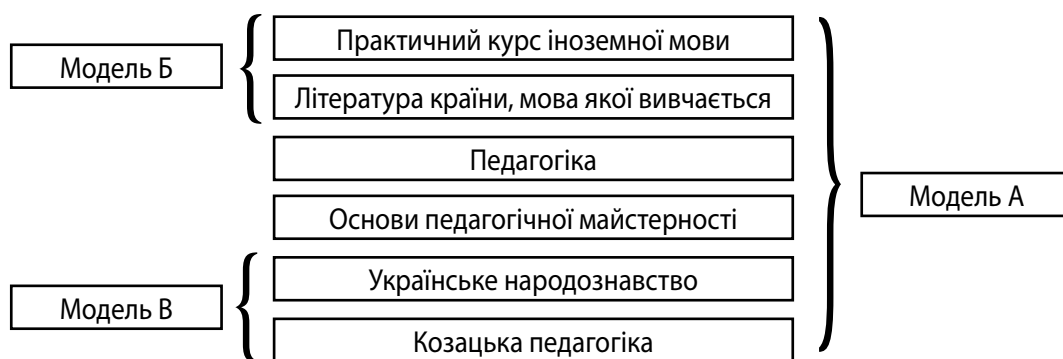


Рис. 1. Модель поєднання змісту дисциплін, у процесі вивчення яких формувалася аксіологічна культура майбутніх учителів [12; 13]

Експериментальну роботу за моделями А і Б здійснювали зі студентами 1–5-го курсів українського мовно-літературного факультету та факультету іноземної

філології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди у процесі засвоєння практичного курсу іноземної мови та літератури

країни, мова якої вивчається. Студенти навчалися за розробленою авторами експерименту програмою, що передбачала: використання ігрових ситуацій із метою формування позитивної мотивації; вивчення культурних традицій країни, мова якої вивчається, для формування аксіологічних знань; проведення круглих столів, виконання творчих завдань, застосування елементів «мозкової атаки», ситуацій, близьких до реальних, які сприяли формуванню інтелектуальних, рефлексивних і комунікативних умінь; організацію творчих зустрічей для формування особистісних якостей [12].

Великого значення надавали усвідомленню викладачами-учасниками експерименту сутності аксіологічної культури, організації діяльності студентів із засвоєння професійних цінностей, а також дотриманню послідовності в роботі, щоденному звертанню до основного завдання у процесі занять [14].

Позитивним стало те, що в освітньо-професійних програмах і в навчальних планах особливої уваги надавали інформації країнознавчого, історико-культурного, культурологічного, народознавчого характеру, простежували специфіку розуміння сутності людини в контексті світовідношення, досвіду трансляції культури і мистецтва, філософських і освітніх традицій Заходу і Сходу. Проте, якщо однією з умов осмислення власного культурного буття нації і особистості вважали інтроспекцію (самоспостереження), то для розуміння іншої («чужої») культури потрібні співпереживання, емпатія (здатність сприйняти почуття іншої людини як власні), тут важливим був метод інтерпретації або герменевтики.

Значення методологічних імперативів освітньої діяльності у процесі експерименту мали світоглядні установки й гуманітарно орієнтовані цінності: буття нації і буття людства, самосвідомість особистості і самосвідомість людства, життєтворчість людини й акмеологічна оптимізація особистісного буття, кроскультурна взаємодія і толерантність, адже на цих концептуальних засадах взаємодіють загальне (Всесвіт) – окреме (нація) – особливе (індивідуальність), виявляючи духовну сутність людського буття в цінностях свободи, культури, творчості; розуміння перспектив модернізації освітньої системи України в гуманітарно-культуротворчій стратегії філософії освіти, пріоритетні цінності якої – людина, культура, мистецтво, стиль мислення. Це враховувало об'єктивні тенденції становлення нового типу особистості як суб'єкта культури, інтегрованого в національну культуру і відкритого до розуміння цінностей інших культур, коли йдеться не лише про споживання цінностей культури, а передусім про духовне піднесення особистості, інтенцію до творчого сприйняття світу культури, самореалізацію особистості в культурі [18].

Викладачами оперативно аналізувався зміст спланованої роботи, ставилася перед студентами мета, обира-

лися засоби, за допомогою яких можна було домогтися оптимальних результатів. Відповідно моделей А і Б формування аксіологічної культури майбутніх учителів здійснювали в процесі вивчення курсів «Українське народознавство» та «Козацька педагогіка», що зумовило засвоєння студентами теоретичних і методичних аксіологічних знань, формування інтересу та особистісних якостей на основі поглибленого вивчення окремих розділів практичного курсу української та іноземної мов, добору тем рефератів, виконання курсових робіт відповідно до змісту інформації народознавчого спрямування, дослідження символіки свят українського народу; проведення заходів з метою відтворення свят; підготовку і проведення театралізованих вистав-шоу, конкурсів на кращий літературний переказ з мотивів народних свят, виконання народної пісні, показу елементів народного одягу, предметів інтер'єру, знання великодньої символіки, підготовку рефератів іноземною мовою про власний родовід, кольорову символіку, походження писанки, символіку візерунків; здійснення віртуальних подорожей у казкову, опоетизовану зиму українського народу [14].

Дослідження козацьких традицій проводили в процесі вивчення дисципліни «Козацька педагогіка» з наступною підготовкою рефератів [12].

Результатом такої роботи стало збагачення знань студентів про цінності національної культури, формування моральних переконань, естетичних почуттів, нових мотивів діяльності, пов'язаних із культурним саморозвитком.

Перспективним у контексті розв'язання обраної для дослідження проблеми вважаємо той аспект досвіду, який містить пошук інтегровальних основ змісту професійної підготовки, на яких ґрунтується формування цінностей фахівців. Так, формування аксіологічної культури майбутнього фахівця зазвичай у педагогічному університеті проходить під час вивчення предметів педагогічного циклу («Основи педагогічної майстерності» і «Педагогіка» впродовж усіх курсів навчання на бакалавраті).

Навчальна дисципліна «Основи педагогічної майстерності» має потенціал реалізація теми: «Учитель – носій загальнолюдських цінностей», «Аксіологічний підхід у роботі педагога з дітьми»; навчальна дисципліна «Педагогіка» містить лекції «Аксіологічна культура майбутнього вчителя», «Освіта як простір культурних цінностей», «Мова як цінність українського народу», «Взаємодія етичних та естетичних цінностей у процесі виховання», «Виховний потенціал народних традицій як складника національної культури» тощо. Для формування аксіологічних інтересів майбутнього вчителя українські вчені і педагоги-практики використовують методи: круглих столів, евристичних бесід, диспутів, зустрічей з відомими педагогами – носіями і зразками фахових педагогічних цінностей [10; 11].

З метою засвоєння базових аксіологічних понять («гуманізм», «альтруїзм», «культурність», «освіченість»), студентам пропонували написати твори про людей, які є для них взірцем культурності (гуманності, людяності, чесності); ознайомлювали їх із творчою спадщиною Г. Ващенка, зокрема, його працею «Виховний ідеал», де проаналізовані різні концепції виховання (виховні ідеали) та визначені основи гармонійного виховання української молоді; проводили бесіди про «Кодекс цінностей», розроблений О. Вишневським [1; 2; 12].

Водночас на семінарських заняттях з педагогіки аналізували можливість, ситуації морального вибору, проводити диспути, комунікативні та рольові ігри з метою формування аксіологічних знань, інтересів та особистісних якостей, умінь діяти відповідно до засвоєних професійних цінностей; особливої уваги надавали використанню соціально-психологічних тренінгів із вироблення алгоритмів діяльності в типових соціальних умовах, розвитку навичок саморегуляції професійної поведінки, умінь володіти власним емоційним станом, цінностей емпатії [11]. Ефективним методом тренінгу соціальної поведінки визначено психодраму, яка вирізнялася імпровізаційністю, можливістю самостійно шукати шляхи виходу з конфлікту і засоби впливу на ситуацію, допомагала з'ясувати недоліки власного характеру, що заважають порозумінню з іншими людьми [5].

У процесі організації пізнавальної діяльності студентів звертали увагу на той факт, що знання про цінності набувають особистісного сенсу тільки в тому випадку, коли вони засвоюються відповідно до мети, потреб, інтересів, переконань людини; тому пропонувалося відвідування художніх виставок, майстерень художників, актуалізували взаємозв'язки етичних та естетичних цінностей (рольова гра «Цінність прекрасного у роздумах античних філософів», заочна подорож до Давньої Греції) тощо [13].

Для нашого дослідження значущими вважаємо такі аспекти досвіду підготовки фахівців педагогічних спеціальностей на аксіологічних засадах:

- формування інтелектуальних умінь особистості з допомогою завдань, які спонукають до проникнення в сутність явищ, виявлення їхніх взаємозв'язків, вирішення суперечностей між власним досвідом і цінностями соціуму:

- включення майбутніх фахівців гуманітарної галузі ситуації, що погребують самостійного вирішення питань, прогнозування можливих результатів свого рішення;

- особлива увага до значущості тих або інших цінностей для практичної діяльності фахівців;

- осмислений підхід до спілкування в системі «людина-людина»;

- діалогізація підготовки розвитком уміння входити в контакт, слухати, проникати у внутрішній світ іншої людини, розуміти один одного, стримувати негативні емоції;

- реалізація системи цінностей у процесі професійної підготовки, рефлексивний аналіз власної професійної діяльності та вирішення ситуацій професійно-комунікативної взаємодії;

- пошук оптимальних способів вирішення фахових ситуацій і готовність до прогнозування результатів майбутньої діяльності.

Висновки. Комплексний аналіз зразків вітчизняного досвіду формування аксіологічної культури майбутніх фахівців у процесі вивчення педагогічних, філологічних і народознавчих дисциплін виявив існування в українській професійній освіті методологічних і технологічних ресурсів становлення й розвитку аксіологічних інтересів, мотивів діяльності, готовності до діяльності відповідно до сформованої системи цінностей та обставин професійно-творчої самореалізації. При застосуванні таких моделей підготовки студенти вчать бачити проблему під кутами зору основної спеціальності і дотичних до неї галузей, оскільки загальнолюдські цінності тісно пов'язані з цінностями світової і національної культури, з мовними цінностями, з цінностями освіти та виховання, загалом – із цінностями людського життя.

Розвиток аксіологічної спрямованості студентів та організацію їхньої діяльності із засвоєння й використання цінностей українські вчені забезпечують на засадах принципів природовідповідності, культуровідповідності, народності, гуманізації, активної діяльності та самодіяльності, діалогічності, поєднання національного та загальнолюдського, креативності, єдності теорії і практики. Проте з'ясовано, що: дослідження подібної проблематики переважно відносяться до періоду др. пол. 90-х років ХХ ст. – поч. ХХІ ст., а тому є дещо віддаленими від сучасності; існує гостра потреба в систематичних, методологічно й методично виважених працях із проблеми розвитку аксіосфери майбутніх фахівців інших, крім педагогічної, галузей знань, зокрема – гуманітарної.

📖 Список використаних джерел

1. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1. Пед. т-во ім. проф. Г. Ващенка. 3-є вид. Полтава : Полтав. вісн., 1994. 191 с.
2. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. Львів : Львівський обл. наук.-метод. ін-т освіти; Львівське обл. пед. товариство ім. Г. Ващенка, 1996. 238 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. №1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2145-19.
5. Карпенко З. С. Аксіологічна психологія особистості. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. 512 с.
6. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності : проект. *Педагогічна газета*. 2000. № 6 (72). С. 4–6.
7. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні. URL: old.mon.gov.ua/img/zstored/files/doc_30112012.doc.
8. Кузнєцова В. Формування гуманістичних цінностей у майбутніх вчителів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганський держ. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ. 2001. 17 с.
9. Настенко Л. Г. Праксеологічні основи професійної діяльності. *Інформаційно-документальні комунікації в глобалізованому суспільстві*: міжнар. нау.-практ. конф., 21-22 берез. 2013 р. Київ, 2013. С. 158–160.

10. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. / упоряд.: І. А. Зязюна, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 462 с.
11. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. [3-тє вид., перероб. і доп.]. Київ : Знання, 2007. 495 с.
12. Соловйова Ю. Формування аксіологічної культури майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2006. 21 с.
13. Соловйова Ю. О. Формування аксіологічної культури майбутнього вчителя засобами іноземної мови та літератури. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. пр. Харків : Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2005. Вип. 27. С. 36–42.
14. Соловйова Ю. О. Педагогічні умови формування аксіологічної культури майбутнього вчителя. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. Слов'янськ : Слов'янський держ. пед. ун-т, 2004. Вип. 22. С. 155–159.
15. Слоневська І., Пірошенко С. Синергетичний підхід до освітнього процесу у дискурсі сучасних педагогічних досліджень. *Педагогічний дискурс*. 2015. Вип. 18. С. 196–200.
16. Ткачова Н. О. Аксіологічні засади педагогічного процесу в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Луганський нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2007. 36 с.
17. Слостенін В. А., Чижакова Г. И. Введение в педагогическую аксиологию. Москва : Академия, 2003. 192 с.
18. Черепанова С. Філософія освіти XXI століття: пріоритет гуманітарних цінностей. *Цінності. Демократія. Освіта* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка ; Школа освіти і Комунікацій ун-ту м. Йонгчопінг. Полтава ; Йонгчопінг, 2007. С. 145–155.
4. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [in Ukrainian].
5. Karpenko, Z. S. (2009). *Aksiologichna psikhologhiia osobystosti*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV [in Ukrainian].
6. *Kontseptsiiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainskoi derzhavnosti: proekt*. (2000). *Pedahohichna hazeta*, 6 (72), 4-6 [in Ukrainian].
7. *Kontseptsiiia hromadianskoi osvity ta vykhovannia v Ukraini*. Retrieved from old.mon.gov.ua/img/zstored/files/doc_30112012.doc [in Ukrainian].
8. Kuznietsova, V. (2001). *Formuvannia humanistychnykh tsinnosti u maibutnikh vchyteliv* (Extended abstract of PhD diss.). Luhanskyi derzh. ped. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Luhansk [in Ukrainian].
9. Nastenko, L. H. (2013). *Prakseolohichni osnovy profesiinoi diialnosti*. In *Informatsiino-dokumentalni komunikatsii v hlobalizovanomu suspilstvi: mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 158-160). Kyiv [in Ukrainian].
10. Ziazun, I. A., Bazylevych, N. H., & Dmytrenko, T. H., et al. (Comp.). (2008). *Osnovy pedahohichnoi maisternosti: navch. posib*. Kyiv: SPD Bohdanova A. M. [in Ukrainian].
11. Kurliand, Z. N., Khmeliuk, R. I., & Semenova, A. V. et al. (2007). *Pedahohika vyshchoi shkoly*: navch. posib. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
12. Soloviova, Yu. (2006). *Formuvannia aksiolohichnoi kultury maibutnoho vchytelia* (Extended abstract of PhD diss.). Kharkivskyi nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv [in Ukrainian].
13. Soloviova, Yu. O. (2005). *Formuvannia aksiolohichnoi kultury maibutnoho vchytelia zasobamy inozemnoi movy ta literatury*. *Pedahohika ta psikhologhiia*: zb. nauk. pr. (Is. 27, pp. 36-42). Kharkiv: Kharkivskyi nats. ped. un-t imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
14. Soloviova, Yu. O. (2004). *Pedahohichni umovy formuvannia aksiolohichnoi kultury maibutnoho vchytelia*. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*: zb. nauk. pr. (Is. 22, pp. 155-159). Slov'iansk: Slov'ianskyi derzh. ped. un-t [in Ukrainian].
15. Slonevska, I., & Piroshenko, S. (2015). *Synerhetychni pidkhid do osvitnoho protsesu u dyskursi suchasnykh pedahohichnykh doslidzhen*. *Pedahohichnyi dyskurs*, 18, 196-200 [in Ukrainian].
16. Tkachova, N. O. (2007). *Aksiolohichni zasady pedahohichnoho protsesu v suchasnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh* (Extended abstract of D diss.). Luhanskyi nats. ped. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Luhansk [in Ukrainian].
17. Slastenin, V. A., & Chizhakova, G. I. (2003). *Vvedenie v pedagogicheskuiu aksiologiiu*. Moskva: Akademiia [in Russian].
18. Cherepanova, S. (2007). *Filosofiiia osvity XXI stolittia: priorytet humanitarnykh tsinnosti*. *Demokratiia. Osvita: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 145-155). Poltava; Yonhchopinh [in Ukrainian].

References

1. Vashchenko, N. (1994). *Vykhovnyi ideal: pidruch. dlia pedahohiv, vykhovnykiv, molodi i batkiv* (Vol. 1). Poltava: Poltav. visn. [in Ukrainian].
2. Vyshnevskiy, O. (1996). *Suchasne ukrainske vykhovannia. Pedahohichni narysy*. Lviv: Lvivskiy obl. nauk.-metod. in-t osvity; Lvivske oblasne tovarystvo im. H. Vashchenka [in Ukrainian].
3. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 1 lypnia 2014 r. №1556-VII*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

Винничук Рената. Отечественный опыт формирования системы ценностей будущих специалистов в процессе гуманитарной профессиональной подготовки.

Ⓐ Как результат системного полипарадигмального анализа комплекса разноплановых литературных источников и материалов из опыта работы выяснена специфика и определены лучшие образцы отечественного опыта формирования системы ценностей будущих специалистов (в частности – студентов педагогических специальностей) в процессе гуманитарной профессиональной подготовки. Подробно охарактеризированы достижения ученых Харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды, которые обосновали и внедрили в образовательном процессе ряд моделей профессиональной подготовки будущих учителей на аксиологических принципах, определили эффективность предлагаемых методик и предоставили соответствующие рекомендации широкой общественности преподавателей университетов.

Ключевые слова: аксиологические принципы; подготовка специалистов; гуманитарные дисциплины; формирование системы ценностей учителей; отечественный опыт

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 23.09.2019

Vynnychuk Renata. Domestic Experience of Formation the Future Specialists Values System in the Humanitarian Professional Preparation Process.

Ⓢ In the paper as a result of systematic polyparadigmatic analysis of a complex of literary sources and materials from the experience of work the specifics are determined and the best examples of the national experience of forming the value system of future specialists (in particular, students of pedagogical specialties) in the process of humanitarian training are determined. The achievements of the scientists of the Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda were described in detail. They substantiated and implemented in the educational process a number of models of the training of future teachers on an axiological basis, identified the effectiveness of the proposed methods and provided relevant recommendations to a wide community of university professors.

Key words: axiological principles; training of specialists; humanitarian disciplines; formation of a system of values of teachers; domestic experience

Винничук Рената Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

E-mail: almaz-ren@ukr.net